

İslam Hukukuna Göre Fikrî Mülkiyet Haklarının Satışı: Gelişim Süreci ve Cevazı

Murat Arslan

 <https://orcid.org/0000-0001-7488-736X> | baysu_8229@hotmail.com
Yüksek Lisans Öğrencisi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak, Türkiye

Öz

Hak kavramı insanlığın varoluşu ile tarih sahnesine çıkmıştır. Her dönemin hukukçuları kendi hukuk normlarına uygun olarak bu kavramı kullanmıştır. Hukuk literatürü açısından da en temel kavramlarından biridir. Eski dönemlerde bilgiyi elde etmek zor ve kısıtlı idi. Bu nedenle bilgi içeren materyaller ayrı bir öneme sahip idi. “Fikrî mülkiyet” kavramının bir mülkiyet hakkı olarak kavramsallaşması ve satış konusu olması hakkında İlk ve Orta Çağda kanuni bir dayanağa rastlanmamaktadır. Ancak matbaanın icadından sonra fikrî mülkiyet, bilgi sahibine ait bir hak olarak gündem olmuştur. Fikrî mülkiyet haklarının esasen telif hakları ve sınai mülkiyet hakları olmak üzere kanuni altyapısı oluşturularak matbaanın icadı dönemden itibaren oluşmaya başladığı görülmektedir. Teknolojinin ilerlemesi insanları yeni icat ve buluşlara sevk etmiştir. Bunun neticesinde fikri mülkiyet haklarının başkasına intikali ile ilgili kanuni düzenlemeye ihtiyaç hâsıl olmuştur. Böylece bu haklar ekonomik önem kazanmış ve hayatın kopmaz bir parçası olmuştur. Fikri mülkiyet hakları zihnî gayret ve emeğin harmanlanması ile meydana gelen üründür. Zihnî ürün sahibine belli haklar tanınmıştır. Bu haklardan biri de zihnî ürününü bedelli ya da bedelsiz başkasına devretmesidir. Bu bağlamda Osmanlı ve diğer İslam ülkeleri konuya kayıtsız kalmamıştır. Özellikle Osmanlı’ya matbaanın gelmesi ile fikri mülkiyet haklarının korunması gündem olmuştur. İslam hukukçuları bu hakları İslam hukuku normlarından süzerek yeniden yorumlamışlardır. Osmanlı’da fikri mülkiyet hakları ile ilgili ilk yasal düzenleme 1857 tarihli Telif Nizamnâmesidir. Bu çalışmaların temel dayanağı hak ve menfaatlerin satışa konu olmasıdır. Çalışmanın temel sonucuna bakıldığında bu hakların satış konusu cumhur ve Hanefilerin görüşü öne çıkmıştır. Sonuç olarak Cumhur hak ve menfaatleri mal statüsünde kabul etmiştir. Onlara göre fikri mülkiyet haklarının satış caizdir. Ancak ilk dönem Hanefi bilginleri hak ve menfaatlerin satışını caiz görmemiştir. Fakat son dönem Hanefi bilginler bu hakların bedel karşılığında başkasına intikaline cevaz vermiştir. Muasır İslam hukukçuları fikri mülkiyet haklarının satışını hak ve menfaatlerin fikhî literatürdeki kullanımını merkeze alarak değerlendirmişlerdir. Nihayetinde İslam âlimlerinin çoğunluğuna göre fikri mülkiyet haklarının satış caizdir. Tespit edilebildiği kadarıyla konu hakkında müstakil çalışmanın olmaması bizi konuyu araştırmaya sevk etmiştir. Çalışmamız daha çok yazılı kaynaklardan istifade edilerek oluşturulmuştur. Çalışmada İslam hukukuna göre fikri mülkiyet haklarının satışının imkanı ele alınmıştır. Özellikle bunları mütekarrir haklar (başkasına devredildiğinde mahallinde değişiklik olan)

bağlamında kabul edildiğinde satışı da caizdir. Çünkü bütün mezhep âlimlerinin görüşü; mütekarir hakların bedel karşılığında başkasına devrinin caiz olması yönündedir.

* Bu çalışma, Doç Dr. Orazsahet ORAZOV danışmanlığında sürdürülen “İslam Hukukuna Göre Fikrî Mülkiyet Haklarının Satışı” başlıklı yüksek lisans tezine dayanılarak hazırlanmıştır (Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023).

Anahtar Kelimeler

İslam Hukuku, Fikrî Mülkiyet Hakları, Menfaatler, Hakların Satışı, Mütekarir Haklar.

Etik Beyan	Bu çalışma, Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan “İslam Hukukuna Göre Fikrî Mülkiyet Haklarının Satışı: Gelişim Süreci ve Cevazı” adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	17.06.2023
Kabul Tarihi	03.08.2023
Yayın Tarihi	15.08.2023
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat, Sosyal ve Davranış Bilimleri, Hukuk
Araştırma Alanı	İslam Hukuku
Sempozyum	:
Adı	3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempzyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/329
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 26-31 Ağustos 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	21. Oturum - 30 Ağustos 2023 Çarşamba 15:00 - 16:30
Telif Hakkı	© 2023 Murat Arslan. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Arslan, Murat. “İslam Hukukuna Göre Fikrî Mülkiyet Haklarının Satışı: Gelişim Süreci ve Cevazı”. 3. <i>Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı</i> . ed. Abdullah Demir. 309-312. Ankara: Oku Okut Yayınları, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54

Sales of Intellectual Property Rights According to Islamic Law: Development Process and Permission

Murat Arslan

 <https://orcid.org/0000-0001-7488-736X> | baysu_8229@hotmail.com
Master's Student, Zonguldak Bülent Ecevit University, Zonguldak, Türkiye

Abstract

The concept of rights has emerged with the existence of humanity and has been present throughout history. Legal scholars of each era have used this concept according to their own legal norms. It is also one of the fundamental concepts in legal literature. In ancient times, obtaining knowledge was difficult and limited. Therefore, materials containing knowledge held special importance. The concept of “intellectual property” did not have a legal basis as a property right and subject of sale in the First and Middle Ages. However, after the invention of the printing press, intellectual property became an issue as a right belonging to the owner of knowledge. Intellectual property rights, primarily copyright and industrial property rights, started to develop a legal framework and became established since the invention of the printing press. Technological advancements led people to new inventions and discoveries. As a result, there was a need for legal regulations concerning the transfer of intellectual property rights to others. Consequently, these rights gained economic significance and became an integral part of life. Intellectual property rights result from combining mental effort and labor to create a product. The owner of the mental product is granted certain rights. One of these rights is the ability to transfer the mental product to someone else, whether for a fee or free of charge. In this context, the Ottoman Empire and other Islamic countries did not remain indifferent to the issue. Especially with the arrival of the printing press in the Ottoman Empire, the protection of intellectual property rights became an agenda item. Islamic jurists reinterpreted these rights by deriving them from Islamic legal norms. The first legal regulation in the Ottoman Empire regarding intellectual property rights is the Copyright Regulation of 1857. The fundamental basis of these efforts is the inclusion of rights and interests in sales transactions. When looking at the main conclusion of the study, the views of the majority and Hanafi scholars stand out regarding the sale of these rights. In conclusion, the majority views rights and interests as property. According to them, the sale of intellectual property rights is permissible. However, early Hanafi scholars did not find the sale of rights and interests permissible. Nevertheless, later Hanafi scholars allowed the transfer of these rights to another party in exchange for compensation. Contemporary Islamic jurists evaluated the sale of intellectual property rights by focusing on the usage of rights and interests in jurisprudential literature. Ultimately, the majority of Islamic scholars consider the sale of intellectual property rights permissible. The lack of an independent study on the subject motivated us to conduct research on this topic. Our study is primarily based on written sources. The study discusses the possibility of selling intellectual property rights according to Islamic law. Especially when these rights are considered in the context of transferable rights (those that change location when transferred to another), their sale is

permissible. This is because the view of all scholars from different schools of thought is that the transfer of transferable rights for compensation is permissible.

* This study was prepared on the basis of master's thesis which title "Sale of Intellectual Property Rights According to Islamic Law" which has continued under the supervision of assoc Dr. Orazsahet ORAZOV (Zonguldak: Bülent Ecevit University, Graduate Education Institute, master's thesis, 2023).

Keywords

Islamic Law, Intellectual Property Rights, Interests, Sale of Rights, Mutually Exclusive Rights.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled "Sales of Intellectual Property Rights According to Islamic Law: Development Process and Permission" presented at the 3rd Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2023-06-17
Accepted	2023-08-03
Published	2023-08-15
Category	Art & Humanities, Religion & Theology, Social and Behaviour Sciences, Law
Research Area	Religious Studies, Islamic Law
Conference	:
Title	The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/329
Location & Date	Online - August 26-31, 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 21 - August 30, 2023, Wednesday 15:00 - 16:30
Copyright	© 2023 Murat Arslan. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Arslan, Murat. "Sales of Intellectual Property Rights According to Islamic Law: Development Process and Permission". <i>The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences: The Book of Abstracts</i> . ed. Abdullah Demir. 309-312. Ankara: Oku Okut Press, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54